

УДК 340 : 342.53

Безсонов Ю.К.

студ. гр. Ю–110 НУ «Запорізька політехніка»

ВИНИКНЕННЯ ПЕРШОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОЦЕДУРИ

Згідно із теорією поділу влади, яка в тій чи іншій мірі знайшла своє відображення у конституціоналізмі будь-якої демократичної країни, носієм верховної законодавчої влади виступає парламент. Як носій верховної законодавчої влади, парламент займає домінуюче місце у системі органів державної влади. У переважній більшості країн світу парламент має статус загальнонаціональної, виборної, законодавчої установи держави, що відображено у їхніх конституціях. Як орган, що увібрав у себе зазначені визначальні якості й характеристики, парламент втілює засади представництва інтересів різних груп і прошарків суспільства, а отже, виступає у якості однієї із провідних інституцій в державному механізмі кожної країни. На сьогоднішній день, за даними Міжпарламентського союзу, парламенти діють у понад 160 країнах світу. За змістом діяльності вони є насамперед органами законодавчої влади.

Таким чином, парламент – це найвищий загальнонаціональний представницький орган влади, який обирається народом країни – її громадянами (виборчим корпусом), а інколи частково призначається, і який здійснює визначені законодавством повноваження у різних сферах

суспільного і державного життя, провідними серед яких є повноваження законодавчого, установчого і контрольного характеру.

Термін «парламент» походить від латинського слова «parlare», буквально – говорити, розмовляти. Отже, цей термін вживається для найменування органу, в якому говорять, обговорюють. Парламент являє собою невід’ємний атрибут кожної демократичної держави, його наявність, поряд із іншими факторами, є показником, зокрема, свободи людини і суспільства.

Історія сучасного парламенту починається з епохи буржуазних революцій, після перемоги яких парламент зміцнив свої роль і значення, досяг статусу найважливішого органу держави в загальній структурі державного механізму. Повноваження парламенту розширювалися поступово, особливо ж важливим є те, що інституювався його контроль за структурами управлінської влади. Історично, сучасним парламентам передували станово-представницькі органи епохи феодалізму, коли монархи для боротьби з феодальною роздробленістю були змушені спиратись на торговельну і промислову буржуазію та інші стани. Історія свідчить, що здійснення контрольної функції було притаманно парламенту не з самого початку зародження цієї інституції.

Різні народні ради існували в усі часи, починаючи з V ст. до н. е. але всі вони виконували, по суті однакові функції: по-перше – всі ради допомагали (радили) правителям у мудрому вирішенні державних питань; по-друге – виконували волю суспільства, беручи до уваги вимоги громадян під час прийняття рішень. Поступове перетворення таких дорадчих органів у самостійні, незалежні законодавчі інституції, було пов’язано з підвищенням рівня загальної освіченості суспільства, з поширенням різних заходів комунікації, із розвитком виборчих систем, з посиленням ролі і значення політичних партій у суспільному і державному житті.

Деякі історики пропонують шукати коріння парламентаризму аж у V столітті до н.е. у Греції, де в часи Перікла була заснована еклесія – законодавчі збори. Римський сенат – класичний приклад становлення парламенту. У Європі – першою представницькою установою були іспанські кортеси (перекладається, як королівські зібрання), які виникли ще у XII ст. Першими парламентами були англійський парламент та іспанські кортеси. Але сам термін «парламент» з’явився в XIII ст. У Франції, коли королівська курія була поділена на дві палати. Однією з цих палат став парламент. Проте він не був ні законодавчим, ні представницьким органом, а займався лише судовими справами. Тільки на початку XIV ст. у Франції з’явився перший представницький орган – генеральні штати, які скликались королем. Проте вони виступали лише у якості дорадчого органу, а, отже, на той час про контрольну їх діяльність мова не йшла. З усіх парламентів феодального

періоду, лише англійський парламент діяв на постійній основі. тому прийнято вважати, що саме англійський досвід став першоджерелом для розвитку такого явища як парламентаризм.

Саме англійський парламент називають «матір'ю парламентів світу». В Англії представницька установа була утворена на основі Великої Хартії вільностей 1215 року, яка вважається першим актом конституційного значення. В 1275 році вперше рада королівства була названа парламентом. Але лише в середині XIV ст., коли англійський парламент став поділятися на палату лордів і палату громад, він розпочав законодавчу діяльність. спочатку англійський парламент, як і інші парламенти тільки подавав запити королю про необхідність видання тих чи інших законів, а король вже видавав закон. але на початку XVI ст. така практика була відкинута. Пропозиції парламенту, які називались біллями, ставали законопроектами, які король мав право тільки затвердити або відхили-ти. Право англійського парламенту подавати петиції королю розширилось у XV ст. – до права видавати закони та здійснювати певний контроль за діяльністю короля і уряду.

Важливим є те, що англійський парламент XIV ст. започаткував визначальні принципи діяльності, які стали братися за основу парламентами інших країн. серед них, зокрема, особливе значення мають контрольні повноваження парламенту над сферою державного управління; запровадження парламентом наприкінці XIV ст. процедури імпичменту прем'єр-міністра. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що розвиток англійського парламенту відіграв велике значення в історії становлення парламентаризму у різних країнах. Законодавчий орган Англії на довгий час став взірцем для інших європейських парламентів.